

de kruisbek

jaargang 69 | nummer 2 | april 2026

De kruisbek is het verenigingsblad van de provinciale Vogelwacht Utrecht, en verschijnt 5 keer per jaar.

www.vogelwacht-utrecht.nl

Redactie

Trees Weggemans

Gert Ottens

Sander Houwen

Bert van 't Holt

Redactieadres

J. Homan van der Heideplein 66

3604 DK Maarssen

redactiekruisbek@vogelwacht-utrecht.nl

T 0346-830588

De redactie behoudt zich het recht voor om aangeboden kopij te weigeren of in te korten. Het overnemen van artikelen en/of illustraties is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie. Bronvermelding is verplicht. De auteurs zijn persoonlijk verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdrage.

Kopij inleveren vóór

5 mei 2026

Illustratie kruisbek

Bram Rijksen

Druk/Vormgeving

WS Media Groep | Waardenburg

Deze Kruisbek wordt gedrukt op papier met een 98% FSC-certificering, en daarnaast wordt in het kader van MVO voldaan aan alle afvalstroom verwijderingsrechten.

Foto's omslag

Ooievaars | Bert Geelmuijden

Ooievaar | Richard Pieterse

de kruisbek

Vogelwacht Utrecht

jaargang 69 | nummer 2 | april 2026

Inhoud

Van de redactie.....	1
Bestuur.....	1
Nieuw voor Utrecht, nieuw voor Nederland.....	2
Column.....	5
Terugblik.....	6
Eén overvliegende bijeneter.....	8
Roofvliegen.....	10
De ooievaar.....	14
Onderhoud oeverwaluwand Nedereindse Plas.....	19
Vogels en hun bescherming.....	20
Exotische Escapades.....	22
Excursie.....	23
Activiteiten.....	24

Van de redactie

Ooievaar en roofvliegen

In deze Kruisbek schrijft Henk Leenaers in 'Portret van een succesvol zwaargewicht' over het succes van de ooievaar in Nederland. Verder onder andere een artikel van Toon Vernooij

over roofvliegen, een relatief onbekende maar zeer interessante groep insecten en in 'Nieuw voor Utrecht' een bijdrage van Gert Ottens over de Iberische tjiftjaf.

Bestuur

ALV van 17 maart

Onze Algemene Ledenvergadering stelde de contributie voor 2027 ongewijzigd vast op 18 euro. Verder waren er enkele wijzigingen in het bestuur. Secretaris Josje Henkelman stopte. Algemeen bestuurslid Janneke Kimstra neemt het secretariaat over en Nanne Nauta is door de ALV benoemd als nieuw algemeen bestuurslid. De avond werd besloten door een boeiende presentatie van Tijmen Majoor over de slangenarend.

Nanne Nauta nieuw

Nanne was al op de middelbare school actief in de Vogelwacht. Hij vogelde toen met Toine Morel, Henk Lichtenbeld en Ruud van Beusekom. Later kwam het vogelen op een laag pitje te staan. Twaalf jaar geleden kreeg Nanne meer tijd om te wandelen en te vogelen. Hij doet nu onderzoek voor Sovon, Utrechts Landschap en de Vogelwacht (telpost Jacobssteeg). Nanne, welkom in het bestuur!

Afscheid Josje Henkelman

Josje was bijna 11 jaar secretaris van Vogelwacht Utrecht. Voorzitter Bert van 't Holt was op de ALV afwezig vanwege een heupoperatie. Hij sprak onderstaande video-boodschap in.

"Josje, Jij maakte kennis met de Vogelwacht Utrecht via een vogelherkenningscursus van de afdeling Amersfoort in 2014. Arjan, jouw echtgenoot, was je voorgedaan.

In april 2015 stapte de toenmalige secretaris Frank Sidler op en ontstond een vacature. Kort daarna - in juni - lezen we in de Kruisbek: Josje Henkelman, secretaris ad interim. Jij had bestuurservaring en gaf je spontaan op. Dat is typerend voor Josje: schouders eronder en aan de slag. Omdat je de Vogelwacht nauwelijks kende ging je meteen met excursies van afdelingen mee en het jaar daarop werd je door de ALV officieel benoemd als nieuwe secretaris. We vergaderden altijd bij bestuursleden thuis. En jullie tuin was een favoriete plek. Zo werden we regelmatig onderbroken door de vliegkunsten van gierzwaluwen. Je secretariaat kenmerkt zich door veel inzet. Zo verzorgde je de eindredactie van ons jubileumboek en had je een groot aandeel in het maken van nieuwe statuten. In onze bijeenkomsten nam je veel werk op je schouders. Ik zei wel eens: kun je dat niet beter aan anderen overlaten. Het antwoord was steevast: nee, dat doe ik wel. Af en toe gingen we op bestuursexcursie. Twee keer bezochten we Tiengemeten en dat waren feestjes met vooral veel vlinders en bloemen.

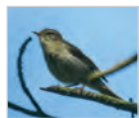
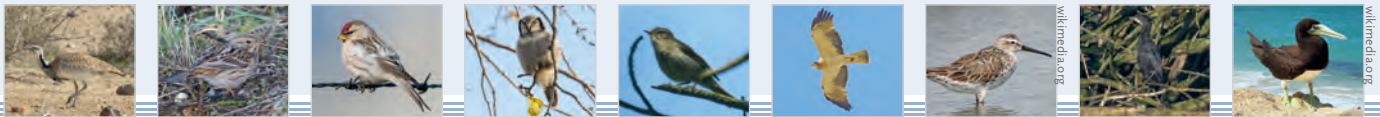
Inmiddels ben je bijna 11 jaar lid van het bestuur. Zelf zeg je: ik begin wat vergeetachtiger te worden, tijd om te stoppen. We overlegden samen over een afscheidscadeautje. Een mooie vogeltekening van Bram Rijksen of een uitje met ons. Jij koos voor het laatste. Die excursie gaat er zeker komen en we zien elkaar ook vast nog wel op VOD (Vogelen Op Donderdag).

Josje, bedankt voor je grote inzet als secretaris, namens de hele Vogelwacht."

Nieuw voor Utrecht, nieuw voor Nederland | Gert Ottens

De provincie Utrecht is niet de meest vogelrijke van Nederland. Het is de op een na kleinste provincie van ons land (alleen Flevoland is kleiner) en ligt niet aan de kust. Dat laatste is medebepalend als het om het aantal waargenomen vogelsoorten gaat, naast de oppervlakte en (daarmee) de verscheidenheid aan biotopen. De kustprovincies zijn namelijk de soortenrijkste van ons land. Naar schatting zijn in Utrecht iets minder dan 360 vogelsoorten waargenomen sinds 1800, op een totaal van 547 voor heel Nederland (www.dutchavifauna.nl). Toch is de provincie Utrecht negen keer het toneel geweest van een unieke gebeurtenis: de allereerste waarneming van een soort voor Nederland. In deze negendelige serie zal ik die bijzondere gevallen benoemen, de historische en huidige context schetsen en andere weetjes beschrijven. Waar een kleine provincie groot in kan zijn.

De negen soorten waar het om gaat zijn - in chronologische volgorde - oostelijke kraagtrap (*Chlamydotis macqueenii*), witkopgors (*Emberiza leucocephalos*), witstuitbarmsijs (*Acanthis hornemanni*), sperweruil (*Surnia ulula*), Iberische tjiftjaf (*Phylloscopus ibericus*), dwergarend (*Aquila pennata*), steltstrandloper (*Calidris himantopus*), dwergaalscholver (*Microcarbo pygmaeus*) en bruine gent (*Sula leucogaster*). Ieder van deze vogels heeft zijn/haar eigen verhaal. Sommige soorten zijn (extreem) zeldzaam gebleven, bij andere was de eerste waarneming in Utrecht de opmaat voor meer. Maar, er kan er maar één de eerste zijn.

Nieuw voor Utrecht, nieuw voor Nederland | Gert Ottens

De Iberische tjiftjaf in 1967

In deze vijfde aflevering is het de beurt aan de volgende nieuwe soort voor Nederland uit het Utrechtse: de Iberische tjiftjaf.

Per grammofoonplaat, via de telefoon

In het tijdschrift *Limosa*, en wel nummer 1/2, op pagina's 35-40 (1968), doet Gerardus Albertus (Gerard) de Vries (1919-2005) uitgebreid verslag van de ontdekking van de Iberische Tjiftjaf en het vervolg. Deze Gerard ontdekte trouwens eerder al de derde witkopeend (*Oxyura leucocephala*) voor Nederland (in november 1955 in Huizen).

Maar goed. Op 29 april 1967 - tijdens een van zijn bijna dagelijkse ochtendwandelingen door het landgoed Groeneveld te Baarn - werd zijn oor getroffen door een heldere, uit drie strofen opgebouwde zang van een *Phylloscopus*, die in een hoge eik druk aan het foerageren was. En hier citeer ik hem: "Hoewel het weergeven van vogelzang in schrift altijd een hachelijke zaak is, waag ik het er toch op dit hier te doen in de hoop dat de lezer zich er een voorstelling van kan vormen. De vogel begon met een vrij snel 'tsiep-tsiep-tsiep-tsiep-tsiep', waarop hij een luid en verklinkend 'wiet-

wiet-wiet-wiet' liet volgen. Beide strofen hadden ongeveer hetzelfde tempo als de zang van de tjiftjaf, maar de laatste strofe was in toonhoogte iets hoger dan de eerste. De zang werd besloten met een losse triller, die in toonhoogte weer lager was dan de eerste strofe en enigszins deed denken aan de triller van de bergfluit. Dit zeer opvallende liedje was op ruim 100 meter afstand nog goed te horen. De vogel bleek niet bijzonder schuw te zijn en liet zich in de ochtendzon van dichtbij waarnemen. Hierbij kon worden vastgesteld dat het een tjiftjaf moest zijn".

Iberische tjiftjaf, Eemnes, 9 mei 2010 | Marijn Prins

Iberische tjiftjaf, Sportpark Oud-Wulven, Houten, 10 mei 2019 | Julian Bosch

ke verschillen tussen nominaat tjiftjaf en Iberische tjiftjaf zijn subtiel en in het veld niet altijd makkelijk vast te stellen.

Er wordt wel gezegd dat het postuur van Iberische langgerekter is, vooral doordat de snavel en staart langer zijn. Verder kunnen onder andere de volgende kenmerken in het voorjaar in het veld worden opgemerkt:

1. de kleur van de onderdelen is licht en helder, met licht citroengele borst en onderstaartdekveren en witachtige buik;
2. de wenkbrauwstreep steekt duidelijk af, voor het oog licht citroengeel en achter het oog witachtig;
3. de halve oogring onder het oog is vaak tamelijk onopvallend en geelachtig van kleur.

Hoe het ook zij, bij een 'afwijkend' zingende tjiftjaf-achtige vogel zouden de alarmbellen af moeten gaan. Het geluid opnemen, de vogel fotograferen en andere vogelaars waarschuwen is dan het devies. En hopelijk mogen we deze mediterrane gast dan wat vaker verwelkomen in onze provincie.

Voor een uitgebreide uiteenzetting over het voorkomen van Iberische tjiftjaf in Nederland als ook de herkenning, zie overigens Slaterus, R. (2007) 'Iberische Tjiftjaffen in Nederland', Dutch Birding jaargang 29: pagina's 83-91.

Dankwoord

Veel dank gaat uit naar Julian Bosch en Marijn Prins voor de foto's van resp. de Houtense en Eemnesser Iberische tjiftjaf.

Beloega

Nog niet zo lang geleden ploeterde ik op mijn vouwfietsje bij een schrale oostenwind en een temperatuur net boven nul door het uitgestrekte Noord-Hollandse polderland naar Camperduin, in de hoop een glimp op te vangen van de beloega die daar sinds een week voor de kust op en neer zwom. Een eerdere poging was jammerlijk mislukt: tien minuten voor aankomst uit zicht de zee op gezwommen. Nu zou het dan eindelijk moeten lukken.

Toch gek al die moeite, dacht ik al voortpeddelend, want had ik beloega's al niet veel mooier gezien voor de kust van Spitsbergen? En een stuk dichterbij bovendien? Maar het idee één keer in mijn leven een beloega in Nederland te mogen aanschouwen, zelfs al zou dat weinig meer inhouden dan vanaf een flinke afstand een stukje witte rug boven de golven te zien uitsteken en af en toe een flits van de ronde kop, zette me aan het denken.

Waarom een lange reis door weer en wind vanuit Utrecht enkel om die ene beloega te 'twitchen' zoals dat heet? Modeltreintjes, om nu maar wat te noemen, zijn ook best leuk en interessant voor veel mensen, maar van iemand die een modeltreintje ging twitchen heb ik nog nooit gehoord. Daarvoor ga je naar een winkel of een beurs, waar ze, anders dan dieren in het wild, gewoon voor het opscheppen liggen.

Het zit 'm in de spanning en onvoorspelbaarheid: ben ik op tijd, ga ik 'm vinden, hoe ziet-ie eruit, hoe gedraagt-ie zich? Dat

Velduil | Toon Vernooij

maakt twitchen blijkbaar zo aantrekkelijk. Overigens niet alleen twitchen, ook op de bonnefooi ergens in een natuurgebied of thuis om de hoek naar vogels en andere beesten zoeken is minstens even spannend: de kans is altijd aanwezig dat je tegen verrassingen aanloopt.

Met die beloega kwam het nog helemaal goed. Zó goed zelfs, dat ik, nadat ik er langdurig naar had staan kijken, bijna van pure vreugde languit op het strand was gaan liggen nagenieten (wat ik bij nader inzien toch maar achterwege heb gelaten...).

Genieten was het een week of wat later ook bij de velduilen in Eemdijk, die zomaar vanuit het niets een geweldige vliegshow gaven. Alsof ze op mijn komst hadden gewacht. Meer dan twintig (!) van deze sierlijke, langvleugelige uilen hadden elkaars gezelschap opgezocht in een stukje grasland ter grootte van een paar voetbalvelden. Waarom precies daar en niet verspreid door de hele Eempolder? Veldmuizen genoeg, zou je denken. En hoe vinden ze elkaar? Vragen waarop niet direct een antwoord is. Zoals je ook bij die beloega eindeloos kan speculeren wat hem heeft bezielde zijn ijzige thuishaven in het hoge noorden te verlaten voor een kort uitstapje naar onze contreien. Piekeren over dat soort 'raadsels' maakt het allemaal nog leuker.

Trouwens, ik heb ook wel eens een locomotiefje getwitcht. Maar dat was een sprinkhaan, geen modeltreintje...

Terugblik Kruisbek 1981

De roodborst en de mol

In de Kruisbek van februari 1981 staat een stukje uit het dagboek van Leon van de Berg uit Breukelen. Hij beschrijft een leuke waarneming van 1 december 1980, tijdens een wandeling door het landgoed Güntersteyn.

‘Verderop trekt een merkwaardig geritsel mijn aandacht. Ik zoek, het blijkt van de grond te komen die, 3 meter van me af, op en neer beweegt. Een mol, soms komt hij bijna aan het oppervlak, waarbij het bladerdek ritselend opveert, een mol die de grond doorzoekt naar iets eetbaars. Er is meer aandacht voor de mol dan alleen de mijne: van achter mij komt een roodborst op het geritsel af om van dichtbij nauwkeurig de deiningen van de grond te bestuderen. Soms werpt hij een oogje op mij, maar laat zich niet afleiden. Weer deint het blad, het roodborstje springt er op af en trekt een paar bladeren weg, priemt een paar keer zijn snavel in de grond en haalt er iets uit. Een wormpje, een rups, wat zal het geweest

zijn? Hij werkt het snel naar binnen en blijft de mol nog even volgen. Het roodborstje besluit verder geen nieuwe kans af te wachten, wip, weg.’

Boomkruipers vallen uit boom

In Kruisbek 1981-3 staat de rubriek IN DE KIJKER, bewerkt door Ruud van Beusekom. In deze aflevering een stukje over boomkruipers.

Op 22 maart 1981 zagen Martin Poot, Henk Lichtenbeld en Ruud van Beusekom in een rij statige eiken in Ridderoord twee paar boomkruipers die, naar het leek, grensincidenten hadden aan de randen van hun territoria. De vogeltjes achtervolgden elkaar vliegend door de boomkruinen of schuifelend over de schors. Op een bepaald moment laaiden emoties zo hoog op, dat twee boomkruipers elkaar in de lucht aanvielen, waarna ze al vechtend als bladeren naar beneden dwarrelden tot ze beide op de grond vielen, enkele meters voor de voeten van de waarnemers. Een van de twee vloog meteen weer op, de ander bleef nog even versuft liggen op het asfalt, waarna ook

hij opvloog. Vechtende vogels die op de grond vallen, worden wel vaker gezien. Er is zelfs een geval bekend van twee boomklevers, die op de grond vielen en zo opgeraapt konden worden.

Ervaringen met goudhaantjes

In dezelfde rubriek een leuke ervaring van Gerard Bogaert met agressief gedrag tussen goudhaantjes. Het maakt wat duidelijker waarom goudhaantjes zo'n opvallend gekleurd bovenkopje hebben. De waarneming werd gedaan in Oud-Amelisweerd op 12 januari 1981 tijdens zonnig weer.

Goudhaantjes | Richard Pieterse

“Nadat ik wat mezen, druk doende bij een vetbol, stond te bekijken en een poging deed om ze op de foto vast te leggen, was het tijd om naar huis te gaan. Op weg naar de uitgang zie ik op ongeveer 10 meter afstand twee kleine vogeltjes elkaar druk achtervolgen. De achterste, de achtervolger dus, heeft een helgele kop/kruin. Degene die achtervolgd wordt, heeft dit niet. Deze drukt zich, met de kop naar de agressieve achtervolger gericht, tegen een boomstam. De achtervolger blijft op een halve meter afstand zitten, intussen druk roepend. Nu pak ik mijn kijker en zie dat het twee goudhaantjes zijn. De achtervolger heeft zo erg zijn kruin opgezet, dat zijn hele pet (bovenkop) helgeel is. Ik heb niet gezien of het een mannetje was. Ik had nog nooit van dit gedrag gehoord en weet ook niet wanneer het te zien is”, aldus Gerard.

Vleesetende huismus

In Kruisbek 1981-5 lezen we: ‘De huismus lijkt ons een onschuldige vogeltje. Minder bekend is dat deze vogel soms carnivore neigingen heeft. Zo zijn er waarne-

mingen van huismussen die soortgenoten opeten. Paul Takken en Walter Eyndhoven deden een interessante waarneming in Artis op 27 augustus 1981. Daar zagen zij een huismus die van het vlees snoepte dat neergelegd was als voedsel voor de uilen. Volgens M. van der Plas (De Huismus, Utrecht/Antwerpen 1980) is het verschijnsel niet ongewoon. Ook zij zag in Artis huismussen snoepen van aas voor roofdieren. Een leuk voorbeeldje van aanpassingsgedrag waardoor de huismus zo’n succesvolle soort is.

Kraai speelt met eikels

In IN DE KIJKER van december 1981 een stukje van Ronald Huijssen.

‘Dat veel vogelsoorten op de een of andere manier kunnen spelen is bekend. Tijdens het tellen van de (weinig) trek die dag op Ridderoord zagen Ruud van Beusekom, Gert Prins en ik een zwarte kraai vliegen met iets in de snavel, dat een eikel bleek te zijn. De kraai vloog rustig rond, maar liet op een gegeven moment de eikel vallen. De vogel dook naar beneden en ving de eikel weer op, nadat

Huisumus | Bert Geelmuiden

deze enkele meters was gevallen. Vervolgens ging de kraai hoger vliegen, waarna alles zich herhaalde. Totaal zagen we dit spelen een keer of vijf. Coombs (1978) vermeldt het spelen met kleine objecten, maar zegt erbij dat het een activiteit is die men tot nu toe moeilijk kan verklaren. Eén soms twee vogels vliegen met een voorwerp in de snavel of, wat ook mogelijk is, in de poten, waarmee ze gaan spelen. Dit kan zich enkele keren herhalen. Dit gedrag doet denken aan het op stenen laten vallen van schaaldieren door meeuwen.’

Eén overvliegende bijeneter voor komend jaar graag | Bram Rijksen

Vorig jaar, begin april, zette een bokkige wasdroger de hele bovenboel bij ons in lichterlaaie, met als gevolg dat we een tijdje niet thuis konden wonen. Da's op zichzelf al niet echt leuk natuurlijk, maar een bijkomend nadeel was dat mijn dierbare telpost Houten-zuid (gesitueerd op dezelfde bovenste etage) daardoor ook al die tijd onbemand zou blijven. En dat terwijl ik me juist zo had verheugd op de voorjaarestrek, met nieuwe kansen op de eerste overtrekkende grijze wouw, slangenarend of bijeneter voor deze plek.

Noodgedwongen verhuisden we naar de overkant van de Lek, om precies te zijn naar de uiterwaarden van Lexmond, waar we een klein half jaar konden bivakkeren in een uit de hand gelopen stacaravan. En eerlijk is eerlijk: de reden om daar te zitten was dan misschien niet leuk, maar een beter plekje konden we ons nauwelijks wensen. Vanuit ons onderkomen keken we in westelijke richting over de rivier richting Jaarsveld terwijl we in de oostelijke verte het ons zo vertrouwde Houten konden zien liggen.

Grenzend aan het vakantiepark was er het Kersbergak, waar bevers rondzwommen, blauwborsten, oeverzwaluwen en ijsvogels broedden en waar tijdens de voorjaarestrek een mooi communicatielijntje werd onderhouden met De Horde. Menig grauwe, blauwe of steppekiekendief, visarend en zwartkopmeeuw passeerde daardoor níet ongezien. En bijna iedere dag zeearenden voor de deur; meestal een volwassen paartje, luid naar elkaar roepend in de dode boom aan de overkant van de Lek. En continu langsvliegende purperreigers en bruine kiekendieven. Nee, dat plekje, daar mankeerde weinig aan.

Naast de - bijna - dagelijkse wandelingetjes over het Kersbergak werden in het voorjaar en de zomer ook omliggende

gebieden met grote regelmaat bezocht en verplaatsten we ons meer dan eens per kano over de Zouweboezem. De Zouweboezem ... ineens op slechts een klein kwartiertje afstand! Dus stel je eens voor: op een mooie warme en windstille zomeravond stilletjes peddelend langs de nestelende zwarte sterns ... met laag over je heen vliegende purperreigers en een overzomerende visarend die niets tegen kano's blijkt te hebben. Met op de achtergrond luid zingende blauwborsten, snorren, kleine karekieten en heel af en toe een zacht blaffend aapje uit het dichte riet. Eigenlijk onbegrijpelijk dat we dit niet veel eerder en veel vaker deden!

We leefden in die zes maanden vaker buiten dan ooit. Als het weer het ook maar even toeliet zaten we op 'ons' vlondertje voor het huisje, uitkijkend over de Lek. Verrekijkers en toestel binnen handbereik want we woonden nu immers op een plek waar op ieder willekeurig moment zomaar iets bovengemiddeld leuks kon overvliegen! Eerder zagen we op die manier al rode en zwarte wouw passeren, een cirkelende zwarte ooievaar recht boven ons en altijd maar weer die gereede kans op invallende zeearenden. Het onophoudelijke ge-'prrrut' van de oeverzwaluwen, die recht voor ons in de afgekalfde oever nestelden, was inmiddels zo in ons systeem gesleten, dat we het lang niet altijd meer bewust hoorden. Des te opvallender dat afwijkend korte 'prrrut'-je dat op 14 juni ineens klonk: bijeneter!! Maar hoe ik ook zocht tussen de zwermende zwaluwen in de blauwe soep: niets. En afgezien van dat ene roepje ook niets meer te horen. Het was toch wel een bijeneter zeker? Precies zo had ik me al heel vaak m'n allereerste nog te ontdekken bijeneters over m'n eigen telpost voorgesteld: duidelijk hoor- maar on-

vindbaar! Zonder er veel van te verwachten tuurde ik wat door m'n telescoop en zowaar volgde na drie minuten alsnog de onverwachte ontknoping: met op de achtergrond het puntje van de zendmast van IJsselstein in beeld zag ik de vogel, ver weg, hoog boven Klein Scheveningen, jagend op insecten. Na een minuutje loste de vogel snel op in de heiige lucht, vermoedelijk in oostelijke richting doorvliegend, vermoedelijk recht over Houten-zuid ... recht over m'n huis ... recht over waar ik eigen-

lijk had willen staan! Maar evenzogoed, een uit het niets opduikende overvliegende bijeneter, in de provincie Utrecht, dat is op zichzelf al een cadeautje toch? Wat wil je nog meer?

Na zes maandjes bleek alles thuis weer keurig netjes hersteld en keerden we huiswaarts. We zijn alweer helemaal gewend en ook telpost Houten-zuid is inmiddels weer klaar voor gebruik. Maar om nog even terug te komen op de vraag 'wat wil je nog meer?': ik heb nu dus wel een ideetje ...

Roofvliegen

Tekst en foto's:
Toon Vernooij

Als je op een warme dag ineens bovenop een blad of tak een vrij forse, overwegend grijsbruine vlieg ziet zitten, bezet met stekelige lange haren op kop en rug, tien tegen een dat je te maken hebt met een roofvlieg. Als je niet wist van hun bestaan zou je er misschien zo aan voorbij lopen, maar het loont zeker de moeite zo'n roofvlieg in detail te bekijken. Het grauwe uiterlijk met die borstelige haren, grote ogen in een beweeglijke kop en een venijnig uitzijnde dolkvormige zuignuit doet bijna buitenaards aan, wat op zichzelf al een reden is om eens aandacht aan deze boeiende soortgroep te besteden. Ze zijn bovendien vrij makkelijk te observeren en, ook al lijken veel soorten sterk op elkaar, met enige oefening en een goede veldgids (zie bronvermelding) meestal vrij eenvoudig te determineren.

Wat zijn roofvliegen?

Zoals je uit de naam kunt afleiden voorzien roofvliegen in hun voedselbehoefte door op andere insecten te jagen. Binnen de orde van de tweevleugelige insecten, Diptera, waartoe ook alle andere vliegen behoren, vormen ze een aparte familie, de Asilidae. Uit fossiele vondsten is gebleken dat het om een zeer oude familie gaat die al 112 miljoen jaar andere insecten het leven zuur maakt. Roofvliegen komen voor op alle continenten (behalve Antarctica) en er zijn ruim 7100 soorten, waarvan 70 in Noordwest-Europa. Sommige soorten zien er nogal indrukwekkend uit, maar voor mensen zijn ze volkomen onschuldig. De grootste zijn iets meer dan 3cm, de kleinste 0,5cm lang. Alleen een paar grote soorten kunnen in uitzonderlijke gevallen steken als je ze vastpakt.

Hoe leven roofvliegen?

Evenals veel andere insecten maken roofvliegen in hun levenscyclus een volledige gedaanteverwisseling door van ei, pop tot imago (volwassen insect).

De eitjes worden op uiteenlopende manieren afgezet. Sommige soorten laten ze simpelweg vallen, andere soorten deponeren de eitjes met behulp van het legapparaat aan de punt van

Een mannetje Gewone roofvlieg (Tolmerus atricapillus)

het achterlijf op bladeren, in stengels of in kuiltjes op de grond. Het larvenstadium duurt één tot drie jaar. Larven leven doorgaans in de bodem of (rottend) hout, waar ze zich voeden met andere insecten. De imago's worden niet ouder dan hooguit enkele maanden.

Roofvliegen houden van zon en warmte, je komt ze daarom vooral op warme zomerse dagen tegen, de vroegste soorten vanaf begin mei. Ze hebben een voorkeur voor zonnige plekken, zoals boomstammen, grote bladeren, stenen en andere uitstekende objecten, die tevens dienen als uitkijkpost vanwaar ze in een snelle uitval een prooi grijpen die bij angst direct aan de zuignuit wordt geprikt.

Wat de keuze van prooien aangaat zijn roofvliegen niet kieskeurig: vliegen, muggen, kevertjes, maar evengoed fors uitgevallen prooien zoals waterjuffers en wespen. Prooien die veel groter zijn dan de roofvlieg zelf zijn niet uitzonderlijk.

Bij de paring gaan de mannetjes op dezelfde manier te werk: ze doen vanaf hun uitkijkpost een uitval naar een voorbijvliegend vrouwtje, grijpen haar vast met hun achterlijfaanhangsels en paren vervolgens. Die onderneming is niet helemaal zonder gevaar, want als een vrouwtje even geen zin heeft deinst ze er niet voor terug het mannetje als prooi te beschouwen. Kannibalisme is onder roofvliegen geen uitzondering. Daarom wacht een mannetje zijn kans vaak af tot het vrouwtje net een prooi te pakken heeft.

Na de paring gaat ieder zijns weegs, het vrouwtje deponeert

Parende hoornaarroofvliegen (*Asilus crabroniformis*). Het vrouwtje verorbert intussen een sprinkhaan; wel zo veilig voor het mannetje...

haar eitjes en leeft nog enkele dagen tot weken, het mannetje gaat op zoek naar een volgende partner. De imago's sterven in de loop van het najaar, alleen de larven overwinteren (al dan niet als pop) en voltooien de cyclus in het volgende voorjaar.

Bouw en herkenning

De bouw van roofvliegen is in grote lijnen hetzelfde als die van andere vliegen: een kop met ogen, antennes en monddelen, een borststuk waaraan de poten en vleugels zijn bevestigd en een achterlijf dat de spijsverterings- en voortplantingsorganen bevat. Ook hebben ze net als andere vliegen slechts één paar vleugels. Ze onderscheiden zich echter door de opvallende borstelharen (lange, stijve haren) op de voorkant van de kop en de bovenkant van het borststuk. Daarnaast hebben alle roofvliegen aan de onderkant van de kop een schuin naar voren stekende steeksnuit, waarmee ze een gevangen prooi een dodelijke mix van verterende enzymen toedienen. De poten zijn doorgaans vrij lang en stevig en bezet met verspreid staande borstelharen. De ogen raken elkaar nooit, wat bij mannetjes van andere vliegsoorten meestal wel het geval is. Andere vliegen missen altijd een of meer van deze kenmerken.

De kleur van de borstelharen op de voorkant van de kop varieert al naar gelang de soort: van wit, geel, oranje tot zwart, wat een handig hulpmiddel is bij het determineren van sterk op elkaar lijkende soorten.

Het achterlijf bestaat uit zeven of acht segmenten, met aan het uiteinde de genitaliën, die bij de mannetjes uit twee paar tangen bestaan waarmee de legboor van het vrouwtje tijdens de paring wordt vastgegrepen. Vorm en bouw van de genitaliën – die van de mannetjes zijn relatief groot en duidelijk zichtbaar – zijn eveneens een goed hulpmiddel bij de determinatie.

Hoe en waar vind ik roofvliegen?

Omdat vrijwel alle roofvliegen niet heel erg kleurrijk zijn, vallen ze in eerste instantie niet meteen op. Maar als je weet waar en wanneer je moet zoeken, zijn ze over het algemeen niet moeilijk te vinden. Omdat roofvliegen allemaal echte warmteminnaars zijn en van droogte houden (vooral de ondergronds levende larven zijn slecht tegen vocht bestand), hoef je bij koud en nat weer niet op zoek te gaan. Mooie dagen in juni, juli en augustus bieden de beste kansen. De beste locaties met een grote diversiteit van soorten vind je vooral op de hogere zandgronden in het oosten en zuiden van Nederland. Ook de duinstreek biedt volop mogelijkheden. Geschikte biotopen zijn bosranden, droge heide, schraalgraslanden, duinpannen en kapvlaktes. In onze regio mag natuurlijk de Utrechtse Heuvelrug niet genoemd blijven.

Als je op zoek gaat, let dan vooral op landschapselementen die geschikt zijn als uitkijkpost: houten palen, zonbeschenen boomstammen, hekken, bramenstruweel, uitstekende takken, liggend hout, stenen et cetera.

Een roofvlieg met prooi kun je meestal makkelijk benaderen, zolang je maar rustig beweegt en ervoor zorgt dat je schaduw er niet overheen valt (maak je klein en hou de zon schuin achter of opzij). Ook kan een 8x42-kijker met een close focus tot 1 meter uitkomst bieden, daarmee kun je altijd voldoende afstand bewaren.

Voor het fotograferen adviseer ik een (systeem)camera met een tele-objectief (400 of 500 mm) met een korte minimale scherpstelafstand of een macrolens (van circa 100 mm).

Enkele soorten

Hoewel veel van de 70 Europese roofvliegen sterk op elkaar lijken, vertonen ze voldoende variatie in grootte, uiterlijk en ge-

Gouden dennenstamjager (*Choeradus igneus*)

Eikenstamjager (*Choerades marginatus*)

drag om er in het veld eindeloos veel plezier aan te beleven. Hieronder laat ik om een indruk te geven enkele soorten de revue passeren.

Ik begin met een relatieve nieuwkomer: de **gouden dennenstamjager** (*Choeradus igneus*). Zelf zag ik deze vrij forse soort (tot ruim 2cm) in 2025 voor het eerst. Heel raar is dat niet, want hij is oorspronkelijk afkomstig uit het zuiden en pas recent steeds vaker in ons land te vinden, dankzij de opwarming van het klimaat. In het Utrechtse kun je hem tegenkomen in de naaldbossen rond Soest en ook op Vliegbasis Soesterberg. De meeste kans heb je op kapvlaktes waar nog wat dood naaldhout is blijven staan. De imago's zitten op enkele meters hoogte op verticale stammen met de kop naar beneden te wachten op prooi. Kenmerkend is de geeloranje beharing van het achterlijf. Het is een van de weinige soorten die tot in oktober nog vliegt.

Een naaste verwant van de vorige soort, maar een stuk kleiner (maximaal 15mm), is de **eikenstamjager** (*Choerades marginatus*). Hij komt in bijna het hele land vrij algemeen voor in structuurrijke bosranden, bijvoorbeeld langs bospaden met struweelranden, waar je ze kunt vinden op bladeren van struiken, vaak laag bij de grond. De vrouwtjes leggen de eitjes in dood eikenhout.

Ik besluit dit stuk met twee soorten die qua uiterlijk best indrukwekkend zijn te noemen. De grootste van de twee, en tevens de grootste in ons land, is de hoornaarroofvlieg (*Asilus crabroniformis*). Zie de foto op pagina 11 aan het begin van dit artikel. Hij kan tot 3,5cm lang zijn en valt op door het zwart met gele achterlijf (van bovenaf goed te zien, maar vaak enigszins verborgen onder de getinte vleugels) en de duidelijk hoorbare vlucht. Hoornaarroofvliegen jagen vanaf de grond, waarbij ze kleine verhogingen - stokjes, stenen, koeienvlaaien en dergelijke - als uitvalsbasis gebruiken. In onze omgeving is het een schaarse soort, maar op de heidevelden van de Veluwe en in het open duin is hij vrij algemeen. Sprinkhanen zijn hun favoriete prooi. De vrouwtjes zetten de eitjes af in of bij uitwerpselen van grazers.

Gele hommelfvlieg (*Laphria flava*)

Tot slot een soort waar ik persoonlijk een zwak voor heb: de **gele hommelfvlieg** (*Laphria flava*), een ware ik-heb-lak-aan-alles-roofvlieg. Hij is maar nauwelijks kleiner dan de hoornaar-roofvlieg, zwaargebouwd, stevige poten en voor niets of niemand bang. De Nederlandse naam is goed gekozen, want van een afstandje heeft hij op het eerste gezicht wel wat weg van een hommelf. Ze jagen vanaf allerlei zonbeschenen objecten, waaronder als dat toevallig zo uitkomt ook mensen (vooral als die een petje dragen, zoals ondergetekende). Favoriete prooi: allerlei soorten kevers. De eitjes worden afgezet in rottend dennehout.

De bovenstaande soorten zijn maar een beperkte, vrij wille-

keurige selectie. Maar ze geven hopelijk een eerste indruk van wat je in het veld kunt verwachten.

Literatuur en bronnen

Een belangrijke bron over de ecologie van de verschillende soorten en een uitstekend hulpmiddel bij het determineren is de 'Veldgids voor de roofvliegen van Nederland en België' (Reinoud van den Broek & André Schulten, Stichting Jeugdbondsuitgeverij 2017).

Een digitale versie van deze gids is gratis te downloaden via kenniscentruminsecten.nl. Op waarneming.nl kun je een zoekkaart roofvliegen vinden.

De ooievaar

De iconische ooievaar voelt zich erg thuis in ons polderlandschap. Met zijn lange, rode poten stapt hij parmantig door kortgemaaid gras, waar hij - met zijn eveneens lange en al even rode snavel - muizen, mollen en wormen uit de grond pikt. Ooievaars zijn trouw aan hun broedplaats, meer nog dan aan hun partner. Na de terugkeer uit Zuid-Spanje of Afrika maken ze - met de kop in de nek en hun opgezette borst als klankkast - een luid klepperend geluid om vrouwtjes te verleiden en hun territorium te markeren. Ooievaars leggen doorgaans drie tot vijf eieren. Na een broedperiode van 32 tot 34 dagen blijven de jongen nog zo'n twee maanden op het nest. Na het uitvliegen worden de kuikens nog tot twintig dagen bijgevoerd, waarna ze volledig zelfstandig de wijde wereld intrekken.

Feiten en cijfers over de ooievaar

Wetenschappelijke naam
Ciconia ciconia

Engelse naam
White Stork

Bijnaam
Eileuver (Zwols dialect), klepperaar (vanwege zijn geluid), langpoot of Vadertje Langbeen (vanwege de karakteristieke poten), meester Prikkebeen (poëtische verwijzing in de literatuur), schatjesbrenger of schatjesdrager (vanwege de reputatie als geluks- en kindbrenger), uivers of uivertjes (oud-Nederlands voor jonge ooievaars)

Lengte
100 tot 120 cm

Spanwijdte
155 tot 215 cm

Gewicht
2,3 tot 4,4 kilogram

Levensduur
Vrij lastig gemiddeld vast te stellen door een hoge sterfte in het eerste jaar, maar in het wild kunnen ze zo'n 20 jaar oud worden, met uitschieters tot wel 30 à 39 jaar.

Zang
Vrijwel zwijgzaam buiten de broedtijd. Heeft geen echte zang, maar communiceert door kenmerkend luid snavelgeklepper waarbij de kop in de nek wordt gegooid.

Voorkomen
Een echte cultuurvolger (soort die profiteert van de aanwezigheid, activiteiten en leefomgeving van de mens). Foerageert vaak in natte weilanden, uiterwaarden en op kortgemaaid gras nabij boerderijen. Nestelt het liefst op hoge menselijke bouwsels zoals nestpalen en daken. Voedsel bestaat o.a. uit kikkers, muizen, insecten en regenwormen.

Broedparen (2024)
1.750 - 2.000

Winteraantallen (2012/13-2014/15)
500 - 750

Doortrekkers (2007/08-2011/12)
500 - 2000

Portret van een succesvol zwaargewicht

Henk Leenaers

Na decennia van afwezigheid is hij weer helemaal terug: de ooievaar. Eeuwenlang scharrelde hij als levende vuilnisbak rond op vismarkten, om door plezierjacht, landbouwgif en hoogspanningsmasten bijna uit te sterven. Tegenwoordig klepperen ze er weer lustig op los, geholpen door nestpalen, een succesvol Zwitsers fokprogramma en de slimme overstap op een mediterraan dieet. Dit is het wonderlijke verhaal van een geluksbrenger, die dankzij een flinke dosis menselijke hulp én een ongekend aanpassingsvermogen niet meer is weg te denken uit ons polderland.

Doorslaand succes

Wijk bij Duurstede had in 1979 de twijfelachtige eer om een van de laatste wilde broedparen ooievaars te huisvesten, zo vertelt Frans Hoving op 20 oktober 2025 in een podcast van de Vogelbescherming. Het paar broedde in de binnenstad en trok destijds veel bekijks. Dat de ooievaar in de tweede helft van de vorige eeuw bijna was uitgestorven, is tegenwoordig moeilijk voor te stellen. In grote delen van Nederland, vooral in de nattere gebieden langs de grote rivieren, zie je ze vanaf februari in groten getale. Ze broeden vaak in door de mens geplaatste nesten op palen en daken of in zelfgebouwde nesten in bomen en hoogspanningsmasten. De ooievaar is dan ook een doorslaand succes. Volgens

Sovon neemt het aantal broedende ooievaars exponentieel toe. Sinds de jaren 80 is er elke 15 jaar sprake van een verdubbeling. Sinds 2000 gaat het tempo nog verder omhoog, met als voorlopig hoogtepunt circa 1875 broedparen in 2024. Omdat elk nest gemiddeld anderhalf kuiken grootbrengt, kan ons land aanstaande zomer rekenen op een slordige 5000 ooievaars. Zo verbaasd was Frans dan ook niet toen iemand hem laatst op de markt aanschoot: “Wordt het geen tijd om ooievaars te gaan afschieten? Het zijn er inmiddels toch veel te veel!”

Vuilophaaldienst op de vismarkt

Over het hoe en waarom van het ooievaarsucces later meer. We beginnen dit verhaal met de vorige bloeiperiode van meester Prikkebeen. Daarvoor moeten we terug naar 1550. In geschriften van

rond die tijd wordt melding gemaakt van ‘een ontzaglijk groot aantal ooievaars die ’s zomers een nest bouwen in onze steden en dorpen op de schoorstenen van huizen’. Wat meeuwen en blauwe reigers pas veel later ontdekten, had de ooievaar toen al door: als je makkelijk aan je eten wilt komen, moet je in de stad zijn, dicht bij het afval van de mens. Marktkooplui in Amsterdam, Leiden en Den Haag maakten hier misbruik van en zetten de ooievaars in als een soort gemeentelijke vuilophaaldienst, zo schrijft Kester Frederiks in zijn monografie ‘De ooievaar’ uit 2023. Ze kortwiekten ooievaars die door dakdekkers - tegen betaling! - waren gevangen en sloten ze op in kooien. Overdag werden deze dieren losgelaten op de vismarkt om de rotzooi tussen de kramen op te ruimen, een gebruik dat tot in de 20ste eeuw doorging.

Kop in de nek en luid klepperen om vrouwtjes te verleiden | Bert Geelmuijden

Jan van der Greef

Bert Geelmuijden

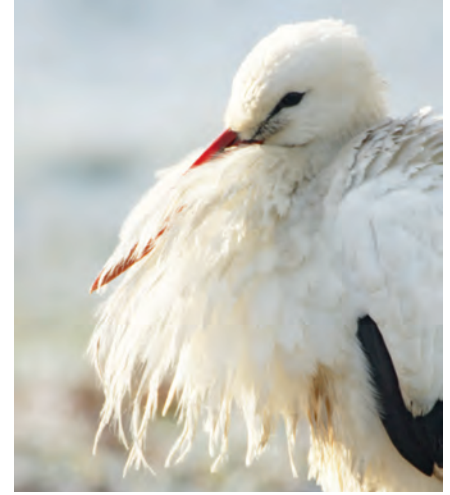
Kindbrengers en gevaarafwenders

Ooievaars waren niet alleen nuttig, ze kondigden ook de lente aan en naar verluidt brachten ze geluk en jonge kinderen. Voor dat laatste bijgeloof is de verklaring volgens Freriks terug te voeren op een Deens volksgebruik. Op het platteland van Denemarken was het ooit de gewoonte om te trouwen op of rond 21 juni, vanwege de zonnewende en de langste dag van het jaar. Een eenvoudige rekensom leert dat het consumeren van die huwelijken zorgde voor vele nieuwe baby's in februari en maart - precies de periode dat de ooievaars terugkeren uit hun winterverblijven. Over het trekgedrag van vogels was destijds nog weinig bekend ...

De herkomst van het bijgeloof dat ooievaars gevaar zouden afwenden, bleek lastiger te achterhalen. Volgens de wicheroddelopers die Freriks raadpleegde, zou de bliksem nooit inslaan op een plek waar twee ondergrondse waterstromen elkaar kruisen. En dat is óók een plek waar een ooievaar nooit een nest zal bouwen. Dus, aldus de ondoorgrondelijke logica van deze pseudowetenschappers, is een huis met een ooievaarsnest op het dak een veilige plek. Het ontbreken van enig bewijs voor de beschermende krachten van ooievaars weerhield Den Haag er niet van om in het stadswapen een ooievaar af te beelden met een slang (symbool van gevaar!) in zijn bek. Zelfs Hagenezen nemen dit stadswapen niet serieus: ze spreken onerbiedig over hun 'règâh'.

Landbouwgif en ruilverkavelingen

In de 18e en 19e eeuw waren de zachte,

De donzige veren van de ooievaar werden ooit gebruikt op dameshoeden en in boa's | Jan van der Greef

donzige veren van de ooievaar zeer populair als versiering van dameshoeden, boa's en kleding. Wereldwijd werden miljoenen vogels gedood om aan de vraag te voldoen. De achteruitgang van de ooievaar begon in ons land waarschijnlijk al voor de Eerste Wereldoorlog, al is dat niet helemaal zeker. Bij de allereerste telling in 1913 waren er nog 500 bewoonde nesten. Dat was geen officiële telling, maar een initiatief van natuurfotograaf Jan Strijbos, die zich zorgen maakte over de ooievaarstand. Samen met zijn zoon reed hij op zijn motor door het land om nesten op te sporen. In de jaren 30 nam François Haverschmidt het stokje van hem over. Samen met vrijwilligers telde deze vooraanstaande jurist en ornitholoog in 1930 nog maar 200 nesten en in 1939 iets meer: 316.

Na de Tweede Wereldoorlog ging het weer bergafwaarts, onder meer door de plezierjacht. In 1972 waren er in ons land nog maar 6 paren over. Volgens Freriks spelen ook andere factoren een rol: het

Foeragerende ooivaars op akker met tractor | wikipedia/commons/thumb/o/oz/PM240822_06.jpg/_06.jpg?_=20240826154126 | Pieter Delicaat

gebruik van DDT in de landbouw en ruilverkavelingen die ervoor zorgden dat de grondwaterstand op veel plekken lager kwam te staan. Handig voor tractoren, maar mollen, muizen en wormen konden zich daardoor dieper in de grond schuilhouden, buiten het bereik van de spitse ooivaarsbek. Ook hoogspanningskabels bleken levensgevaarlijk. Vanwege het contrast met de lichtgekleurde lucht zijn die van onderaf goed te zien, maar dat is niet het geval als je ze - zoals zwevende ooivaars - van boven benadert.

Niet terug door trekdrang

Tien jaar vóórdat een van de laatste ooivaarsparen in de binnenstad van Wijk bij Duurstede zijn eieren uitbroedde, was er al een begin gemaakt met een ambitieus herintroductieprogramma. Vogelbescherming kocht 6 hectare grond in de Alblasserwaard en liet 15 ooivaars uit Hongarije aanrukken voor een uitgekiend fokprogramma. In een fragment van het Polygoonjournaal uit mei 1969

Ooivaarsdorp | Jan van der Greef

zien we hoe de gekortwiekte vogels in houten kisten worden aangevoerd met een trekschuit. Na het openen van de kisten worden de vogels in een weiland gegooid en zoomt de camera in op een serieus kijkende man met snor en hoed. Op zijn buik hangt een groot bord met in hoofdletters: 'OOIEVAARSTELLER'. Het is duidelijk niet de bedoeling dat het bij deze 15 ooivaars zou blijven. Toch duurt het nog 4 jaar voordat de eerste in gevangenschap gefokte ooivaars mogen uitvliegen uit Het Liesveld, zoals dit eerste 'ooivaarsdorp' heette, en enkele jaren later, ook uit enkele buitenstations elders in Nederland. Het effect op de Nederlandse populatie was echter beperkt. Omdat geslachtsrijpe, volwassen ooivaars een enorme trekdrang hebben, verlieten de meeste ooivaars ons land zonder terug te keren.

Zwitsers fokrecept

De oplossing voor dit probleem werd gevonden door de Zwitserse turnleraar Max Bloesch, die al eerder had geëxpe-

Bert Geelmuijden

rimenteerd met in gevangenschap gefokte ooivaars. Hij vermoedde dat de trekdrang zou verdwijnen als hij de jonge ooivaars enkele generaties aan de grond zou houden. Dat bleek te werken: na drie generaties nestelden de ooivaars in de buurt van de fokstations. De jongen die ze kregen, trokken in het najaar weliswaar weg, maar kwamen in het volgende voorjaar ook weer terug. Nederlandse fokkers namen dit Zwitserse recept over en wisten de ooivaarpopulatie in 10 jaar tijd terug te brengen naar 150. Opmerkelijk is dat alle Nederlandse ooivaars tijdens de trek naar het zuiden de westelijke route kiezen, via Gibraltar, terwijl Hongaarse ooivaars allemaal de oostelijke route volgen, via de Bosporus. Omdat de trekroute van ooivaars is ingebakken in hun DNA, lijkt het erop dat de in Nederland gefokte ooivaars niet afstammen van de eerste 15 Hongaarse ooivaars. Waarschijnlijker is dat ze verwant zijn aan het Zwitserse ooivaarspaar dat Max Bloesch in 1971 schonk aan het fokprogramma. Of dat ze afstammen

Sander Houwen

Henk Tromp

René de Waal

van het paartje dat begin jaren 70 op het eilandje van de Hofvijver woonde en door de gemeente naar Het Liesveld werd verhuisd. Dat zou het wapen van de Hofstad toch wat glans geven.

Onafgedekte vuilstortplaatsen

Dat ooievaars maar twee routes naar het zuiden kennen, heeft te maken met hun vlieggedrag. Met hun gewicht van 3 tot 4 kilo zijn ze te zwaar om zich met vleugelslag voort te bewegen, zoals ganzen en eenden dat doen. Daarom heeft deze soort zich gespecialiseerd in het gebruik van thermiek - plaatselijk opstijgende luchtballen, veroorzaakt door ongelijke opwarming van het landoppervlak. Met vier of vijf vleugelslagen stijgen ooievaars via een spiraalvormige vlucht enkele honderden meters op, waarna ze met een zweefvlucht - met uitgestrekte nek en slepende poten - afdalen naar de volgende thermiekbekel.

Omdat er boven zee geen thermiek is, moeten ooievaars op weg naar Afrika via de kortst mogelijke oversteek naar de an-

dere kant van de Middellandse Zee. Bij Gibraltar is dat 13 kilometer, bij de Bosphorus maar 400 meter. Een andere mogelijkheid is er niet. Tot voor kort tenminste, want doordat het klimaat opwarmt, wordt het steeds aantrekkelijker om niet helemaal naar Afrika te vliegen. En omdat er in Zuid-Spanje enkele onafgedekte vuilstortplaatsen liggen, is er aan de Europese kant van de Middellandse Zee ook een overvloed aan voedsel: naast het afval zélf stikt het er van de ratten en muizen.

Beschuldigingen en verdachtmakingen

Alles bij elkaar zijn de groeicijfers van de ooievaar spectaculair: afgelopen 60 jaar nam het aantal broedparen toe van vrijwel nul tot ongeveer 2000; 70% van de nesten is succesvol; en het aantal hier overwinterende ooievaars nadert de 1000. Maar succes kan ook te groot zijn, zeker in een land dat moeite heeft met iedereen die boven het maaiveld uitsteekt. Enkele jaren geleden vertelde Arja van der Lee, ooievaarsbeschermer bij Stichting STORK, op NPO Radio 1 al over deze opmerkelijk

ke (en aantoonbaar onjuiste) beschuldiging: 'Door die ooievaars van jou zijn alle kikkers weg!' Niet veel later mocht ze bij Omroep Gelderland uitleggen dat het ook met de 'moordlust' van ooievaars wel meevalt - eigen kuikens uit het nest gooien is immers natuurlijk gedrag.

Haar collega, de bekende ooievaarexpert en STORK-oprichter Wim van Nee, voelde zich in 2023 geroepen om een verweerschrift te schrijven tegen de verdachtmaking dat ooievaars de weidevogelstand bedreigen. Kunnen we het misschien óók even hebben over de 75.000 kraaienparen, 130.000 vossen en 135.000 verwilderde katten in ons land, zo vroeg hij zich geërgerd af, want dat zijn wél gerichte jagers - in tegenstelling tot ooievaars die alleen eten 'wat voor de snavel komt'. Anderen wijzen erop dat ooievaars muizenplagen bestrijden en helpen bij het opruimen van invasieve exoten, zoals de rivierkreeft. Overbodig argument, denk je dan als vogelliefhebber, want waarom zou de natuur nuttig moeten zijn?

Onderhoud oeverwalw- wand Nedereindse Plas

Trees Weggemans

Een ritje van 25 minuten met de auto, 10 minuten lopen en dan ben ik er: de oeverwalw wand bij de Nedereindse Plas. Bijna was mijn voornemen daar een handje te gaan helpen erbij ingeschoten. Mijn zoon was vroeg op en riep me met de boodschap: "Je zou toch ...?" Ja, dat zou ik. Wat later, maar nog altijd redelijk op tijd kom ik aan. Van een afstand zie ik tussen de omheining bij de wand wat figuren rondscharrelen. Het blijkt een groep van maar liefst tien personen. Dat is ook weleens anders geweest. Zelf heb ik het ook jaren af laten weten. Er is blijkbaar bij afdeling Nieuwegein/IJsselstein e.o. nieuwe aanvoer die zich ook actief inzet en samen met de oude garde wordt er intensief gewerkt.

Twee pittige dames, Marloes en Marjon, pakken de aanwas van jonge wilgen aan. De mannen richten zich op het wat

zwaardere werk. De wilgenbomen met een uitgroei van één en twee jaar zijn goed te knotten, drie- en vierjarigen vereisen wat meer pk. Camill, jong en behendig, klimt in de boom. Op die hoogte gaat het zagen stukken minder zwaar dan bovenhands. Zijn maatje Michiel geeft de takken een laatste zetje en vangt ze op. Leo en Gerben voeren de takken af en maken er een keurige houtwal van. Dat doen ze ook voor Wilco en Michiel van Vliet die naast de wilgen ook de meidoorn te lijf gaan. Geheel feilloos verloopt het niet, Wicher gaat gestrekt met tak en al languit in het gras. Op charmante wijze wordt hem de hand gereikt en zijn brede glimlach geeft aan dat alles goed is afgelopen.

Gepauzeerd wordt er ook. Gerrie, die dit evenement jaarlijks organiseert, serveert koffie met wat lekkers, waarbij we wat bij-

praten en bijtanken. Daarna buffelen we allemaal nog even flink door. In een tijdspanne van drie uur is de aanvliegroute gezuiverd van riet, meidoorn en wilgenhout en zijn de gaten van de wand gevuld met klei.

Op mijn gemak loop ik, begeleid door een tureluur, terug naar de auto. Het begint te regenen. Ik passeer een plukje narcissen en voel me zeer voldaan. De oeverwalw wanden kunnen weer komen en de lente mag beginnen.

Vogels en hun bescherming

Toon Vernooij

Eerder berichtten we al dat Vogelwacht Utrecht een nieuwe juridische werkgroep in het leven heeft geroepen. Hieronder brengen we nog even in herinnering wat hiervoor de aanleiding was. In komende nummers van de Kruisbek willen we steeds een onderwerp bespreken uit de praktijk op het gebied van bescherming. Dat kan een actuele kwestie zijn of een onderwerp in algemene zin rond het beschermen van vogels waarover vragen leven onder de leden of daarbuiten. In deze eerste aflevering trappen we af met informatie over verwilderde en exotische soorten en hun beschermingsstatus.

Heb je zelf suggesties voor een onderwerp of loop je in je directe omgeving tegen mogelijke bedreigingen aan? Laat het ons weten via de mail: wergroepjuridisch@vogelwacht-utrecht.nl.

Juridische werkgroep, waarom ook alweer?

Onze Vogelwacht heeft als doel: de bescherming van de vogels en hun leefgebied. Zowel het bestuur als de ledenvergadering hebben destijds al eens vastgesteld dat we daar soms wel wat meer aan zouden mogen doen. Als zich ergens iets voordoet waardoor die bescherming in het geding komt, moeten wij, leden en afdelingen, daar dan niet over in gesprek gaan met de veroorzaker of contact leggen met de bevoegde instantie, dit melden, er een brief over schrijven, een verzoek indienen of er desnoods bezwaar tegen maken? Belangrijk is ook vóóraf al betrokken te zijn: welke plannen hebben provincie, gemeente, waterschap, bedrijven? Leden of afdelingen kunnen daarbij een beetje hulp best gebruiken.

De werkgroep neemt je zaak niet over, maar kan je wel tips geven, verwijzen, of contact laten leggen met overheidsinstanties en samenwerkingspartners, waarna je er zelf verder mee aan de slag kunt.

Wat kun je zelf doen?

Er is al veel materiaal beschikbaar, kijk eens op www.vogelwacht-utrecht.nl en klik op de link 'Vogels en de wet' van Vogelbescherming (zo heet ook het informatieve handboek van Harm Dotinga). Zie ook de checklist 'Werkwijze in het kort' (Kruisbek 3-2024). **Voor urgente spoedgevallen kun je bellen naar de Omgevingsdienst Utrecht: 0800-0225510 (24 uur per dag)**. En kom je er niet helemaal uit of wil je weten hoe verder te handelen, stuur dan een mailtje naar de werkgroep.

Uit de praktijk: niet-inheemse vogels en de Omgevingswet

Bij de werkgroep komen zo nu en dan vragen langs over vogels die van origine niet in Nederland voorkomen. Meestal gaan die vragen over parkeenden, halsbandparkieten, stadsduiven en dergelijke. Niet zo gek, want het zijn bij uitstek dit soort vogels waar mensen het vaakst mee geconfronteerd worden. De vragen spitsen zich vooral toe op de vraag of deze vogels vallen onder de strenge beschermingsregels van de Omgevingswet, zeker als er sprake is van overlast en men daar iets aan wil doen. Voor een antwoord op die vraag moet je eerst weten of het gaat om een inheemse of niet-inheemse soort. Inheems zijn alle van nature in Nederland voorkomende vogelsoorten, zowel standvogels als trekvogels. Ook dwaalgasten die op eigen kracht in Nederland terecht zijn gekomen vallen in de praktijk onder die definitie, evenals soorten die zich langs natuurlijke weg permanent in Nederland hebben gevestigd (zoals de zeearend) of zijn geherintroduceerd (zoals de raaf). Voor deze soorten gelden de strenge bepalingen van het Europees recht, de Omgevingswet en alle daaronder hangende beleidsregels. Ook in geval van overlast staat de bescherming van deze soorten voorop; er moet minstens sprake zijn van zeer ernstige overlast die ge-

vaar op kan leveren, voordat je zelfs maar mag denken aan het aanpakken ervan.

Maar dan blijft er nog een groep soorten over die van nature niet in Nederland thuishoren. Daaronder vallen allereerst alle huisdieren, zoals papegaaien, kanaries en andere exotische soorten die zijn ontsnapt (de zogenaamde ‘escapes’) of in parken en steden in halfwilde staat worden gehouden (parkeenden, stadsduiven en dergelijke). Een tweede categorie zijn de exoten: vogels die afstammen van ontsnapte of uitgezette huisdieren en op eigen kracht een populatie in stand houden. Bekende voorbeelden: halsbandparkieten en nijlganzen.

Zowel escapes als exoten hadden zich zonder direct menselijk ingrijpen nooit in Nederland kunnen vestigen. Al deze soorten kunnen zich niet beroepen op de strikte beschermingsregels van de Omgevingswet. Mogen ze dan zomaar een kopje kleiner worden gemaakt? Nou nee, dat ook weer niet meteen, want sowieso geldt altijd het verbod op dierenmishandeling. Zolang ze geen overlast veroorzaken (denk hierbij bijvoorbeeld aan invasieve exoten, die schade aan de inheemse fauna toebrengen),

moet je ze op grond van de algemene zorgplicht van de Wet Dieren met rust laten. Je mag bij ernstige overlast eventueel wel proberen de overlastgevers te verplaatsen, te vangen en onder te brengen bij een dierentuin of kinderboerderij. Alleen als er geen andere oplossing is en bestrijding van de overlast een dwingende noodzaak, is het op humane wijze doden een optie.

Halsbandparkieten zijn ontsnapte exoten en vallen onder de ‘escapes’ | Bert van Dillen

De zeearend heeft zich langs natuurlijke weg gevestigd | Jan van der Greef

De raaf is geherintroduceerd in Nederland | René de Waal

Exotische Escapades

Vanaf nu is er een nieuw onderdeel in de Kruisbeker met als onderwerp exoten en escapes. De rubriek gaat proberen op lichtvoetige wijze deze ondergeschoven kindjes voor het voetlicht

te brengen. De opbouw zal elke aflevering bestaan uit een eigen waarneming met foto, een korte toelichting en een 'Trijntje Fop' van de hand van Peter A. Knipmeijer. Een Trijntje Fop is een luchtig dierengedicht in een vaste vorm bedacht door Kees Stip. Een bekend boek van

Kees Stip is 'Het Grote Beestenfeest' waarin een groot aantal van deze gedichten zijn verzameld. Peter A. Knipmeijer is oud-lid van het Utrechtse Stadsdichtersgilde en schrijft afwisselend lichte en minder lichte verzen.

Nanne Nauta

Lees meer over Trijntje Fop en Kees Stip op https://nl.wikipedia.org/wiki/Kees_Stip

Exotische Escapades -1- Jufferkraan

Als je bijzondere vogels wilt zien maar het reizen naar andere werelddelen bezwaarlijk vindt, dan is het Groene Hart een goede plek om naar toe te gaan. In een straal van zo'n 30 kilometer rond Alphen aan den Rijn, lees Avifauna, kun je van alles tegenkomen zoals kroeskoppelikanen of bijvoorbeeld een zwarthalszwaan. Ook deze jufferkraan koos het luchtruim en loopt statig in de weilanden rond Zwammerdam.

© Nanne Nauta

Op een jufferkraan

**Een jufferkraan te Zwammerdam
at nuffig van haar boterham.
Ze sprak: 'De niet te pruimen korsten,
het gebrek aan leverworsten,
heel het broodje als zodanig
smaakt niet maar ik houd me kranig'.**

© 2026 Peter A. Knipmeijer

Excursie

Grutto's | Hans van Zummeren

Velduil | René de Waal

Eempolders

Zondag 15 maart 2026

Afd. Utrecht-stad | Jeroen Steenbergen

Waar het een dag eerder nog grijs, nat en kil was, scheen nu de zon en met een groep van 10 deelnemers reden we naar Eemnes.

We begonnen met een flinke wandeling door het gebied. Er bevonden zich duizenden brandganzen, met daartussen vele kolganzen. Het geroep van grutto's klonk van alle kanten, en buitelende vogels zwermden door de lucht. Wat verderop zat een mooie groep grutto's bij een plasje: hiertussen vonden we enkele IJslandse grutto's, herkenbaar aan de uitgebreidere tekening op de mantel, de verder doorlopende bandering op de buik en de iets kortere poten. Tureluurs waren er ook aardig wat, daarnaast vonden we enkele bontbekplevieren en kemphanen. We scanden het eiland De Dode Hond met de telescoop: we zagen een groot

nest in de bomen, met iets van een vlek erin. Nog weinig van te maken, maar we zouden dichtbij komen. Dit bleek later inderdaad het nest van een zeearend, waarop een vogel zat te broeden. We liepen naar een kijkhut en stormden hier en masse weer uit toen een achtergebleven deelnemer riep: 'Velduil!' De meesten konden de vogel nog vliegend zien voordat ie verderop weer inviel.

We liepen langzaam terug en kwamen in de buurt van de plek waar de uil moest zijn geland. En inderdaad vloog die op eens weer op, om zich langdurig vliegend te laten volgen. Fraai.

Niet veel later ontdekten we een smelleken, dat als een mes door een groep spreuwen sneed. We konden de vogel nog lang volgen, zoals die in een ijtempo over de polder vloog. Daarna volgde een blauwe kiekendief en wat goudplevieren. Waarna we hier afronden in de theetuin met koffie en meer.

We reden door naar Arkemheen, waar

Toppers | Bert Geelmuijden

we bij Delta Schuitenbeek over het water keken. Tussen de kuifeenden zaten een vijftal toppers, op de palen in het water enkele Pontische meeuwen, bonte strandlopers en kemphanen. Enkele nonnetjes zwommen rond, evenals pijlstaarten. Eigenlijk hadden we nog wat wensen voor vandaag: blauwborst bijvoorbeeld, dwergmeeuw, veldleeuwerik of boerenzwaluw, maar ook zonder deze was het een heerlijke dag.

Activiteiten

Volledige teksten van de aangekondigde excursies zijn te vinden op de website.

Voor alle excursies geldt: zorg voor een goede kijker, kleding, eten, drinken en eventueel een telescoop.

Amersfoort

Woensdag 3 juni

Nachtzwaluwen | Ginkelse Heide

Deze excursie vindt plaats onder leiding van Ivonne Oldenburger. Het betreft een avondexcursie, en we zullen daar in het bijzonder aandacht hebben voor de nachtzwaluw. We horen hem op de Ginkel of mogelijk zien we hem in de schemer. Op dit tijdstip zoeken allerhande andere vogels hun slaappleats, zoals boompieper, boomleeuwerik, veldleeuwerik. Maar de nachtzwaluw wordt dan juist wakker en jaagt rond op de heide. We trekken tegen de schemer dit gebied in en wanneer we in

Boompieper | Bert Geelmuijden

stilte opgaan in de avond, beleven wij vást deze mooie vogel. Voor het echt donker wordt gaan we op zoek naar andere vogels. **Aanmelden:** uiterlijk zaterdag 23 mei 2026 bij: roeloost@vogelwacht-utrecht.nl. Vermeld, bij geen bezwaar, je telefoonnummer voor de appgroep van de dag. Maximaal 12 personen. Het zal die avond pas tegen tien donker genoeg worden voor de nachtzwaluwen, dus houd er rekening mee dat je pas weer laat thuis bent.

Vertrek: 19.30 uur

Waar: Het Groene Huis, Schothorsterlaan 21, Amersfoort. We vertrekken van daar met zoveel mogelijk gezamenlijk vervoer naar P-plaats Drieburg bij Ede

Benzine-/P-kosten: onderling per auto te verrekenen, ± €0,20 per km per auto

Zaterdag 13 juni

Harderhoek

Deze excursie vindt plaats onder leiding van Roel Oost. We bezoeken deze dag Harderhoek. Deels een nieuw gebied voor onze afdeling, maar hopelijk een met verrassingen. Het is een vrij uitgestrekt gebied onder beheer van Natuurmonumenten, en omvat naast het bij velen al bekende Harderbroek, ook het Harderbos en de Kievitslanden. Het is een veelzijdig gebied met bos, weide en plassen. We starten bij de parkeerplaats aan de Karekietweg, en maken dan eerst een uitstap naar vogelkijkhut De Kapiteinshut, met dodaars, krooneend en meer moois. Door het bos

Matkop | Hans van Zummeren

is er dan aldoor kans op appelvink, diverse spechten en eventueel wielewaal. Van daar kunnen we dan de Kievitslanden in op zoek naar de weidevogels. Naast de welbekende grutto's en tureluurs zijn daar eventueel ook nog kemphanen aan te treffen. Maar mochten actuele waarnemingen aanleidingen geven, kunnen we ook het Harderbos in op zoek naar matkop, spotvogel, wielewaal en roofvogels. Op de terugweg kunnen we dan nog het nabije Harderbroek bezoeken. In vogelhut Laarzenpad hebben we dan zicht op een plas met diverse watervogels, en in de rietvelden kans op baardman en blauwborst. Menigmaal komt daar ook de zeearend kijken of er wat te snacken valt.

Aanmelden: uiterlijk zaterdag 30 mei bij roeloost@vogelwacht-utrecht.nl. Vermeld, bij geen bezwaar, je telefoonnummer voor de appgroep van de dag. Max. 20 deelnemers. Vertrek uitsluitend bij goed weer, dit wordt kort tevoren gecommuniceerd.

Vertrek: 8.00 uur, retour begin middag

Waar: vanaf Het Groene Huis, Schothorsterlaan 21, Amersfoort

Benzine-/P-kosten: onderling per auto te verrekenen, ± 20 cent per km per auto

De Bilt | Zeist

Zaterdag 26 april

Willeskop

Door Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden zijn - samen met provincie Utrecht en terreineigenaar Staatsbosbeheer - in 2025 maatregelen getroffen om extra waterberging en waterafvoer via dit natuur(ontwikkelings)gebied te kunnen realiseren. Daarbij zijn ook extra waterpartijen, natuurvriendelijke oevers en vogeleilanden gecreëerd. We wandelen oostwaarts over een oude houtkade tot aan een vogelkijkhut en vervolgens westwaarts weer terug (totaal ca. 6 km). Naast aandacht voor doortrekkers, watervogels en zangvogels gaan we ook in de aangrenzende polders kijken naar ganzen, weidevogels en roofvogels. **Tip:** neem voldoende eten en drinken mee (er is geen horeca en/of sanitaire voorziening in het excursiegebied).

Opgave: t/m 24 april bij Hanneke Lankhof:

hannekelankhof@vogelwacht-utrecht.nl

Vertrek: 8.00 uur, terug circa 14 uur

Waar: P-plaats bij de Biltse Hoek, De Bilt

Benzinekosten: € 15,- per auto te verrekenen met de chauffeur

Zaterdag 23 mei

Zouweboezem

Ook in de 14^e eeuw waren opvanggebieden nodig voor overtollig water uit nabije polders, waardoor onder meer de Zouweboezem nabij Lexmond door graafwerk van mensen is ontstaan. Dit water- en rietrijke gebied is een belangrijk broedgebied voor purperreigers, bruine kiekendieven, zwarte sterns, diverse 'rietzangers' (blauwborst, Cetti's zanger, snor) en koekeken. We gaan ook op zoek naar spotvogel, braamsluiper, grauwe vliegenvanger en bosrietzanger. We wandelen vanaf parkeerplaats naar de molen en via een zangvogelrijk deel van polder Oude Zederik weer terug (ca. 6 km totaal). **Tip:** waterdicht schoeisel en voldoende textielbescherming voor mogelijke felle zon, regenbui en/of -bloeddorstige- muggen

plus voldoende eten/drinken meenemen. Maximaal 12 deelnemers.

Aanmelden: t/m 21 mei via peterdral@vogelwacht-utrecht.nl

Vertrek: 7.00 uur, terug ca. 13.00 uur

Waar: P-plaats bij de Biltse Hoek, De Bilt

Benzinekosten: € 15,- per auto

Zondag 21 juni

Kootwijkerzand, wandelexcursie

Het Kootwijkerzand is het grootste stuifzandgebied van West-Europa: een ruig open landschap van zandduinen, heide en vliegdenen, gevormd door wind en tijd. Daaromheen liggen uitgestrekte bossen die voor een compleet andere sfeer zorgen. Die contrasten maken dit gebied niet alleen landschappelijk bijzonder, maar ook erg vogelrijk. In de open zand- en heidevlakte gaan we op zoek naar soorten als gekraagde roodstaart, boomleeuwerik, tapuit, geelgors, boompieper en natuurlijk raaf. In het aangrenzende bosgebied maken we kans op kuifmees, zwarte mees, fluiters en bonte vliegenvanger. Met wat geluk treffen we daarnaast grauwe klauwier, zwarte specht, paapje of boomvalk. En als alles meezit zou zelfs kwartel tot de mogelijkheden kunnen behoren. In het laatste geval is de excursieleider dan niet meer te houden. **Tip:** neem voldoende eten en drinken mee; er is geen horeca. Denk aan voldoende bescherming voor mogelijke felle zon, regenbui en/of -bloeddorstige- muggen. Een telescoop kan handig zijn in de open ruimte, maar is niet noodzakelijk. Max. 16 deelnemers **Aanmelden:** t/m 19 juni via danielmuilwijk@vogelwacht-utrecht.nl

Purperreiger | Jan van der Greef

Tapuit | Toon Vernooij

Vertrek: 7.00 uur, terug ca. 13.00 uur
Waar: P-plaats bij de Biltse Hoek, De Bilt
Benzinekosten: € 30,- per auto

Doorn | Driebergen

Aanmelden voor excursies bij Wim Hak.
Hakoo221@planet.nl De kostenindicatie is gebaseerd op 4 personen per auto.

Zondag 10 mei

Amerongse Bovenpolder west en Plantage Willem III

De westelijke Bovenpolder is een polder waar oude rivierlopen en oeverwallen voor hoogteverschillen zorgen. Door vergravingen om de natte natuurontwikkeling een handje te helpen zijn er daarnaast aanvullende watergedeelten. Er is een wandelroute die het mogelijk maakt dit bijzonder gevarieerde reliëf en z'n broedende moerasvogels af en toe in beeld te krijgen. De droge hellingen van de voormalige tabaksplantage geven een heel ander beeld met andere broedvogels zoals: gekraagde roodstaart en misschien een geelgors.

Geelgors | Richard Pieterson

Vertrek: 8.00 uur, retour ca. 14.00 uur
Waar: Doorn P-terrein Ah Dorpsstraat 25
Benzinekosten: € 2,00 Contant betalen aan de penningmeester van de excursie

Zaterdag 6 juni

Willeskop en Hooge Boezem Haastrecht

De Lopikerwaard is vanaf de twaalfde eeuw drooggelegd en ontgonnen. Tussen de zuidelijke en de noordelijke ontginningen bleef een smalle strook moeras onvergraven. Achthonderd jaar later is deze strook wel vergraven en daar is sinds 2002 dit water-, land- en moeraslandschap bij Willeskop ontstaan. De vogelgemeenschap ter plaatse van steltlopers, visdiefjes en eenden heeft in de houtkades ook een variatie aan zangvogels. We gaan het horen en zien. Daarna rijden we acht kilometer naar het westen om in het moerasgebied de Hooge Boezem nog een rondwandeling te maken. Ook daar hopen we onder andere naast de rietzanger ook de andere rietbewoners te horen en te zien. Max 12 deelnemers inclusief gids

Vertrek: 8.00 uur, retour 14.00 uur

Rietzanger | Henk Tromp

Waar: Driebergen P-terrein Bosstraat 3, naast de brandweerkazerne
Benzinekosten: € 5,00. Betalen aan penningmeester excursie (literprijs 2,14)

Zondag 7 juli

Horsterwold en Stille Kern en Vaartsluisbos/Wilgenbos

De populierenbossen op de lagere delen van zuidelijk Flevoland zijn in de gevorderde zomer een ideale insectenrijke omgeving om jonge zangvogels groot te brengen. Ook de jongen van grutto's en tureluurs - die dan al zelfstandig zijn - komen graag langs de waterige moerasranden voedsel zoeken. De bosrietzanger en de spotvogel hopen we te kunnen horen en zien met hun rijke imitaties. Als er daarna nog tijd is gaan we een kijkje nemen in de bossen tussen de Hoge en de Lage Vaart in het westen van deze Flevopolder. Daar moet toch een wielewaal te betrappen zijn, maar zeker weten doe je dat nooit. Max. 12 deelnemers incl. gids.

Vertrek: 8.00 uur, retour 14.00 uur

Waar: Doorn P-terrein AH Dorpsstraat 25

Wielewaal | Hans van Zummeren

Benzinekosten: € 6/7,00. Betalen aan de penningmeester van de excursie

Nieuwegein | IJsselstein

Aanmelden via rutges@gmail.com of 0651335173. Bij aanmelding aangeven of je rijdt. Alleen bij voldoende chauffeurs kunnen de excursies doorgaan.

Eerste zaterdag van de maand

Vogel-\natuurwandeling Park Oudegein

Vanaf september vindt elke eerste zaterdagochtend van de maand van 9.00-11.00 uur de wandeling plaats in park Oudegein onder leiding van Luc de Bruijn.

Vertrek: 9.00 uur vanaf P-plaats Jack's Grillhouse, Parkhout 2, Nieuwegein

Zaterdag 30 mei

Zuid-Kennemerland

Deze afwisselende route loopt door open bos en duin en over de landgoederen Midden-Herenduin en Duin en Kruidberg. Het is een afwisselend landschap waar we verschillende soorten vogels kunnen spotten en horen, zoals de nachtegaal.

Vertrek: 8.30 uur, retour rond 14.00 uur

Waar: P-Plaats Blokhoeve 3-5 Nieuwegein

Benzinekosten: € 0,21 per km gedeeld door het aantal passagiers

Start wandeling: Duin- en Kruidbergerweg 74, Santpoort

Dinsdag 23 juni

Nachtzwaluwen | Leersumseveld.

We hebben Jan Katsman weer bereid gevonden om gids te zijn tijdens deze excursie.

We hopen op een mooie avond waar we weer de nodige nachtzwaluwen zullen horen en zien. Max. 15 deelnemers

Aanvang: 21.00 uur

Waar: De Veldschuur van Staatsbosbeheer, Maarsbergseweg 18a, Leersum

Kosten: € 10,- bij opgave deelname overmaken op NL90RABO0134614356 t.n.v. M.W.J.Rutges

Utrecht-stad

Voor excursies opgeven bij jeroensteenbergen@vogelwacht-utrecht.nl

Vertrek van de meeste van onze excursies: P-plaats bij moestuin en cricketvelden Kampong, de 1^e P-plek na Kromme Rijn aan de Laan van Maarschalkerweerd.

Zondag 17 mei

Prunjepolder

We gaan nog een keer naar Zuid-Holland en willen nu de Prunjepolder in een andere tijd zien. We hopen op strandplevier, dwergstern en zwartkopmeeuw.

Vertrek: 7.00 uur, laat in de middag terug

Strandplevier | Michael Kars

Zondag 21 juni

Kampina

We gaan naar de Kampina. Soorten die we hier kunnen verwachten zijn: fluitier, wiewaal, wespendif. Daarnaast is het ook een mooi gebied voor insecten, zoals grote weerschijnvlinder en beekrombout.

Vertrek: 8.00 uur, eind middag terug

Vechtpassen

Excursies vertrekken vanaf het kleine P-terrein op het Harmonieplein in Maarsse (t.o. Residentie Amadeus). Volg vanaf de Kerkweg het bord P Harmonieplein.

Zaterdag 2 mei

Bethunepolder e.o. | Fietsexcursie

Ga mee op een CO₂-neutrale ontdekkingsreis in onze eigen achtertuin - op de fiets - geleid door Gerhard Overdijkink naar de betoverende Bethunepolder! Deze tijd van het jaar biedt een schatkist aan natuurpracht: weidevogels zoals de grutto, tureluur en Kievit, samen met huis- en boerenzwaluwen. Verder moeras- en riet-

Boerenzwaluw | Bert Geelmuijden

vogels (blauwborst, rietzanger, rietgors, kleine karekieten, snor, sprinkhaanzanger) en diverse (purper)reigers, (zwarte) sterns, en eendensoorten. Met veel geluk nemen we een roerdomp waar. En laten we de roofvogels niet vergeten (havik, bruine kiekendief)

Aanmelden: uiterlijk do 30 april, Gerhard Overdijkink 06-49678023 (na 17.30 uur)

Vertrek: 6.30 uur; terug 12.00-13.00 uur

Zondag 30 mei

Biesbosch

Met Bert van Dillen rijden we via de Noordwaard naar polder Maltha in het noordelijke deel van de Brabantse Biesbosch. Vele vogels waaronder ganzen, meeuwen, reigers, eenden en steltlopers, Cetti's zanger, blauwborst, nachtegaal, rietzanger, spotvogel, bosrietzanger en kleine karekiet voelen zich prima thuis in de kreken tussen het steeds hoger opschietende bies- en wilgenstruweel. We hopen op de 'vliegende deur', die broedt sinds 2012 in de Biesbosch. Vanaf april krijgen ze bezoek van hun kleinere neef, de visarend. NB: Op deze auto-excur-

Spotvogel | René de Waal

sie zal ook regelmatig worden gewandeld

Aanmelden: uiterlijk vrijdag 29 mei bij Bert van Dillen 06-11925132 (na 17.30 uur)

Vertrek: 6.00 uur. Terug 14.00-15.00 uur

Benzinekosten: €12,50 p.p. gepast betalen

Zaterdag 13 juni

Drents-Friese Wold en omgeving

We bezoeken het Fochteloërveen, een 2500 ha groot natuurgebied op de grens van Friesland en Drenthe, Appelscha en Veenhuizen. Één van de best bewaarde hoogveengebieden in Nederland. In het Fochteloërveen hopen we op slangenarend, kraanvogel en het paapje. Ook kans op bruine kiekendief, boomvalk, havik, blauwborst, roodborsttapuit, spotvogel, fitis, koekoek, veld- en/of boomleeuwerik en grauwe klauwier. In Diependal, een natuurreservaat in een voormalig vloeiveldencomplex nabij Oranje, staat midden in het gebied een vogelkijkhut die via een ondergrondse gang is te bereiken. Vanuit de hut is er een mooi uitzicht over de voormalige vloeivelden. 's Zomers broedt hier onder andere de roodhalsfuut, maar we kun-

Veldleeuwerik | Bert van Dillen

nen hier ook geoorde futen verwachten en verder koekoek, kleine karekiet, grasmus, kneu, geelgors, rietzanger, boerenzwaluw, gele kwikstaart en rietgors. En misschien een kwartel. NB: Tijdens deze auto-excur-sie zal ook regelmatig worden gewandeld. Telescoop is handig!

Aanmelden: uiterlijk donderdag 11 juni bij Bert van Dillen 06-11925132 (na 17.30 uur)

Vertrek: 6.00 uur, terug 17.00-18.00 uur

Benzinekosten: €28 p.p. (gepast betalen)

Vrijdag 26 juni 2026

Nachtzwaluwen | Amerongse Berg

Vanaf de Amerongse Berg gaan we op zoek naar deze nachtactieve vogel, die zich laat horen door een kenmerkend snorrend geluid. Misschien laat de nachtzwaluw zich goed bekijken als ze gaan jagen op grote insecten of tijdens de bijzondere baltsvluchten. NB: We wandelen ± 5 km.

Aanmelden: uiterlijk wo 24 juni, Richard Pieterse 06-12517124 (na 17.30 uur)

Vertrek: 20.00 uur, terug 22-23.45 uur

Benzinekosten: €5,00 p.p. (graag met gepast geld betalen)

Nachtzwaluw | Hans van Zummeren

Bestuur

Voorzitter Bert van 't Holt

0346-351448 | voorzitter@vogelwacht-utrecht.nl

Secretaris Janneke Kimstra

06-53977261 | jmkimstra@gmail.com

Penningmeester Bart van den Berg

0343-551905
penningmeester@vogelwacht-utrecht.nl

Ledenadministratie | Lid José Loof-Valk

06-24470449 | joseloof@vogelwacht-utrecht.nl

Ondersteuning secretaris en voorzitter | Lid Nanne Nauta

06-24973259 | nnauta@xs4all.nl

Bestuursmedewerker(s)

Webmaster Femke de Korte

06-15086876
femkedekorte@vogelwacht-utrecht.nl

Districtscoördinator Sovon

Wilco Stoopendaal
030-6039479 | lsb.utrecht@sovon.nl

Afdelingen

Amersfoort e.o.

Roel Oost | 06-24526032
roeloost@vogelwacht-utrecht.nl

De Bilt | Zeist

Wigle Braaksma
wiglebraaksma@vogelwacht-utrecht.nl

Doorn | Driebergen

Wim Hak | 06-50604132
hak00221@planet.nl

Nieuwegein | IJsselstein

Marius Rutges | 06-51335173
mariusrutges@vogelwacht-utrecht.nl

Utrecht-Stad

Jeroen Steenberg | 030-2420465
jeroensteenbergen@vogelwacht-utrecht.nl

Vechtplassen

Jaap Stolze
jaapstolze@vogelwacht-utrecht.nl

Werkgroepen

Juridische werkgroep

Ondersteuning en (juridisch) advies bij het tegengaan van activiteiten en plannen die een bedreiging vormen voor vogels.
werkgroepjuridisch@vogelwacht-utrecht.nl

Vogelringstation Groenekan

Henk S. Lichtenbeld | 030-6889012
henkslichtenbeld@vogelwacht-utrecht.nl
Marc van Leeuwen | 030-2801153
marcvanleeuwen@vogelwacht-utrecht.nl

Scholenproject IJsselstein

Everdien Smeenk | 030-6885871
everdiensmeenk@vogelwacht-utrecht.nl

Krooneend

Bernard Roelen | 06-48331805
bernardroelen@vogelwacht-utrecht.nl
Martin Poot | 06-51428367
martinpoot@vogelwacht-utrecht.nl

Grote Karekiet Loosdrecht

Eckhart Heunks | 06-15967867
eckhartheunks@vogelwacht-utrecht.nl
Martin Poot | 06-51428367
martinpoot@vogelwacht-utrecht.nl

Vogelwacht Utrecht

www.vogelwacht-utrecht.nl

Contributie: minimaal 18 euro per jaar

Rekeningnummer: NL24TRIO0320585867

t.n.v. VWU te Utrecht

Opzeggingen vóór 15 december

Vogelwacht Utrecht